

Kun työväkeä häädettiin tehtaan huoneista.

Sotaväki kantoi ulos tavaroita.

(Pekka Ervastian teoksesta »Haaveilija«).

Tuossa jo näkyy tehtaan savutorvi.

- No, sittenhän kohta ollaan perillä.
- Tuon mutkan takana.

Kohta perästä astui näkyviin tehtaan pitkä ja matalahko, punainen tiilirakennus korkeine pyöreine, savutorvineen, ja siellä täällä harvaksi hakatussa männikössä haamottivat työmiesten harmaat, laudottamattomat asunnot. Jotakin oli tekeillä, sillä paljon ihmisiä oli liikkeellä talojen ympärillä, ja kuta lähemmäksi Eero ja Valéni joutuivat, sitä kuuluvammaksi kasvoi melu ja huuto, joka kansan joukosta lähti.

Kunhan eivät vain liene panneet uhkaustaan toimeen, huudahti räätäli äkkiä, – mitä muuten noin huutavat ja parkuvat? Katsokaa, herra Eero, eikö nuo ole sotamiehiä tuossa? No jo on hukka perinyt

...

- Olisiko mahdollista!

Eerolla ei ollut niin tarkka silmä kuin Valénilla, mutta hän lisäsi vauhtinsa juoksuksi. Yhä selvemmin erottivat korvat rähinän seasta kaikenmoisia valitushuutoja, kiroilemisia ja lasten itkua. Ja paikalle päästyään hän huomasi ja ymmärsi, että Valéni ei ollut erehtynyt, vaan että hänen pahimmatkin aavistuksensa olivat toteutuneet.

Elleivät talot olisi seisoneet ehjinä ja mykkinä paikoillaan, olisi voinut luulla, että suuri tulipalo oli pelottanut asujaimia tavaroitaan pelastamaan. Kaikki oli kuin baabelin hävityksessä. Ylt'ympäri pihamaita seisoivat kasoittain huonekaluja, sänkyjä ja pöytiä, tuoleja ja piironkeja, mitkä minkin näköisinä, vanhoja ja uusia, toiset ehjinä, toiset vahingoittuneina ja rikkinäisinä; ja toisaalla sotamiehet kantoivat yhä uusia kaluja ulos talojen avonaisista ovista. Vanhemmat vaimot katselivat tätä menoa, seisten tavarainsa luona, valittaen ja käsiään vääntäen; pienet lapset riippuivat kiinni äiteinsä helmoista, itkivät ja parkuivat. Nuoremmat naiset rukoilivat sotamiehiä, koettivatpa puoliväkisin estää heitä ryöstötoimessaan, mutta saivat vastaukseksi kirouksia ja hävyttömyyksiä. Työmiehiä ei näkynyt paljon: joku perheenisä, jota vaimonsa itkien ja rukoillen esti väkivoimalla kostamasta tuhon tekijöille

...

Tätä kaikkea nähdessään ja kuullessaan Eeron sydän täyttyi omituisella hämmästyksen ja vihan sekaisella tunteella. Hän hämmästytti ihmissydämen kovuutta, joka saattoi mennä näin pitkälle, ja hän vihasi . . .

Hän katsahti ympärilleen, mutta ei nähnyt Valénia, joka oli kadonnut omille teilleen. Hän kääntyi silloin erään likellä seisovan vaimon puoleen ja kysyi tältä:

- Missä miehet ovat, kun ei niitä yhtään näy?
- Kokouksessa ovat kaikki, vastasi vaimo, joka näytti kuuluvan katsojien joukkoon. – Ei suinkaan muuten tämmöistä tapahtuisikaan.
- Pitäisi viedä miehille sana. Tämähän on kerrassaan kuulumatonta!

Eero lähti astumaan eteenpäin puitten, ihmisten ja huonekalujen lomitse. Kurjuutta kaikkialla. Muutamalla sängynlaidalla istui vanha eukko tutiseva pää käden varassa; silmät tuijottivat maahan ja huulet jupisivat jotakin itsekseen. Sivuttaessaan Eero oli erottavinaan sanat: »Totisesti sanon minä teille: tämä kaikki on tuleva tämän sukukunnan päälle. Katso, teidän huoneenne jätetään teille autioksi . . . Jaa, jaa, mutta joka kestää loppuun asti, se tulee pelastetuksi».

Yhtäkkiä Eero seisahtui kuin naulattu, sillä se näky, joka kohtasi hänen silmiään, sai veren suonissa hyytymään. Muutamasta asunnosta kantoi paraikaa neljä virkapukuista miestä ulos vuodetta,

jolla makasi nuorehko ja sievä, mutta kalpea ja kärsivännäköinen vaimo, pieni, vastasyntynyt lapsi rinnallaan. Pienokainen huusi minkä jaksoi, ja äiti oli nähtävästi puoli tainnoksissa hädästä ja kauhusta.

Eero ymmärsi, että tämä oli Valénin käly, koska Valéni itse tuskissaan hääriili sotamiesten ympärillä ja rukoilevasti pyyteli: »hyvät kristilliset ihmiset, älkää toki murhatko viatonta lasta ja sairasta äitiä!» Siitä ei kumminkaan ollut apua, sillä kantajat laskivat taakkansa maahan, ja yksi niistä lausui raa'asti:

– Kuka käski lakkoa tekemään, juuri kun kakaroita maailmaan laitetaan!

Parin suusta kuului tunnotonta naurua, mutta silloin Eero ei enempää sietänyt. Hän syöksyi miesten luo ja huusi:

– Kuinka te kehtaatte tehdä tämmöistä konnan työtä!

Neljä ällistynyttä naamaa katsoi häneen pitkään, ja yhden posket lensivät tulipunaisiksi. He näkivät edessään herran eivätkä heti löytäneet sopivaa vastausta. Vihdoin se, joka äsken oli leikkiä laskenut, vastasi tympeästi:

– Käsketty on.

– Hävetkää.

Miehet eivät pitkittäneet puhelua, vaan hiipivät pois työtään jatkamaan.

Eero riensi asemalle. Hän riensi pois tuon kauhun läheisyydestä, saadakseen miettiä rauhassa, niinkuin hänen tapansa oli. Hänen mielensä oli täynnä niitä kurjuuden kuvia, joita hän oli nähnyt, ja hänestä tuntui, että noitten ihmisten kärsimykset olivat hänen omia kärsimyksiään, mutta samalla hän tunsu, kuinka heikko, viheliäinen ja kykenemätön hän itse oli; ja hän aivan kuin häpesi, ettei kuulunut noiden kärsiväin joukkoon.

Ajatukset tulivat hänen päällensä.

»Tässä minä käyn miettimässä, mikä elämä on, ja vieressäni tapahtuu eläville ihmisille tämmöistä . . . Tiedemiehet etsivät totuutta ja keksivät luonnonlakeja ja kemiallisia affiniteettejä ja asuvat hienosti ja mukavasti sisustetuissa huoneissa ja syövät herkullisia ruokia; filosofit punnitsevat johtopäätöksiä tarkoin ja rakentelevat tiedemiesten keksimäin totuuksien pohjalle loogillisia ja älykkäitä maailmankatsomuksiaan – ja vieressä tapahtuu tämmöistä. Eikä ole ketään, joka totuutta tunnustaisi ja huutaisi ääneen: emmekö näe, me rikkaat ja oppineet ja mahtavat, ettei kansa enää jaksu meitä hartioillaan kantaa? Emmekö näe, ettei meidän kulttuuristamme tulisi mitään, ellei kansa meitä ylläpitäisi, elättäisi meitä, ruokkisi, vaatettaisi ja rakentaisi meille lämpimiä asuinsijoja? Emmekö näe, että olemme kansalle kiitollisuuden velassa niinkuin lapset vanhemmilleen? Emmekö näe sitä ääretöntä valhetta ja vääryyttä, joka katsantokannastamme silmiin pistää, kun kutsumme hikeensä uupuvia työmiehiä niskottelijoina ja ajamme pellolle heidän vaimonsa ja lapsensa – ja samalla pistämme suuhumme ne leivänpalat, jotka he ovat työllään hankkineet?